

**ICOMOS
SWEDEN**

**International Council on
Monuments and Sites**

**Conseil International
des Monuments et des Sites**

NYHETSBREV

Juni 2011

www.icomos.se

INNEHÅLL

Ordföranden har ordet	3
Aktuellt	5
Information angående generalassemblén	5
Seminarieserie på temat "Muralmålningar och måleriteknik"	5
Rapporter från ICOMOS aktiviteter	6
Mural Painting Roads	6
"Exteriöra muralmålningar och måleriteknik" Finspång slott 16 maj	8
ICLAFI årsmöte i Karlskrona	10
Publikationer	11
Kirunas berömda stadshus i fara	11
Paper från Europamötet i Budapest 1-5 juni	13
The World Heritage: "The Royal Domain of Drottningholm", the passing road from Ekerö and "Bypass Stockholm"	13
Urban Development, Cities and UNESCOs proposed "Recommendation on the Historic Urban Landscape"	19
Årsmötesprotokoll.....	23

ICOMOS Sweden, Nyhetsbrev nr 1 2011. Redaktionsgrupp; Malin Myrin (redaktör), Johanna Alton, Helene Svahn Garreau, Hanna Gårdstedt, Katri Lisitzin. Kontakt: malin.myrin@icomos.se

Förstasidans foto: Muralmålningar, Orangeriet vid Finspång slott. Det första seminariet i muralmålerigruppens seminarieserie hölls den 16 maj 2011 och handlade om exteriöra muralmålningars måleriteknik med exempel från Finspång och Schweiz. Foto: Anna Henningsson

Ordföranden har ordet

Nu är årsmötet sedan länge passerat. Vi har en ny styrelse. Gert Magnusson har tagit över arbetet med våra mötesarrangemang efter Karin Schibbye och Malin Myrin nyhetsbrevet efter Henrik Lindbladh. Årsmötet blev välbesökt. Det kändes som att seminariet innan, med rubriken ”Räkna med kulturarvet”, verkligen var uppskattat. Dess innehåll låg verkligen i linje med vår ICOMOS vision för framtiden att vår kulturmiljö alltmer ses som en oumbärlig resurs i samhällsutvecklingen kulturellt, ekonomiskt, socialt och ekologiskt och att kulturarvssektorn ses som en drivande, respekterad och efterfrågad kraft i utvecklingen mot ett i alla avseenden hållbart samhälle? Det var Christer Gustafsson, Ove Bengtsson och Malin Myrin som delade med sig av sin kunskap.

Första året gick mycket i Hälsingegårdarnas tecken. Nu kan vi bara hoppas att det blir fritt fram och in på världsarvslistan för dem nu på världarvskommitténs möte den 19 de juni . Nu är det Drottningholm som riskerar ökade störningar från trafik i stället för den minskning av trafikanordningar genom världsarvet och dess omgivande buffertzon, som det faktum att Mälaröarna genom förbifarten får två nya tillfarter, borde kunna föra med sig. Riksantikvarieämbetet har säkert uppnått så mycket som det var möjligt i förhandlingarna med trafikverk och kommun. Men inte var det mycket att fira ett i år tjuguårigt världarv med. Att ett knippe åtgärder som rimligtvis borde tillhöra normala upprustningsåtgärder, i samband med världarv, tillsammans med löften om utredningar, betraktas som acceptabelt av många visar bara bristen på insikt om dess betydelse och hur mycket vi har kvar att förbättra.

Till Norge var jag inbjuden att vara med och diskutera vad som krävs för att undvika att lokalbefolkningens mänskliga rättigheter inte kränks när nya världarv etableras. Som jag uppfattade det har de problem med detta i samband med deras nordliga världarv. De ser vår svenska Lapponiaprocess som ett föredöme. Tyvärr lyckades vi inte få med någon därifrån, men kontakten är ändå etablerad.

På det nyligen genomförda mötet mellan ICOMOS ordförande i Europas olika nationalkommittéer var jag ombedd att presentera Unescos nu beslutade ”Recommendation on Historic Urban Landscapes (bifogad). Av diskussionen som fördes förstod jag plötsligt varför jag under alla år haft så svårt att få förståelse för behovet av redovisning av de icke materiella dimensionerna hos den kulturmiljö som vi är satta att värna. Så många inom vår sektor har helt enkelt inte den typen av kunskap. Hos flera av deltagarna fanns det dessutom en djup misstänksamhet/rädsla för att det materiella uttrycket skulle minska i betydelse. Så djupt tragiskt då de immateriella aspekterna är det som kan engagera en allmänhet inte minst då det gäller att hävda såväl enskilda byggnader som hela stadsmiljöers integritet. Hur skulle vi t ex lyckats med stadsbiblioteksaktionen utan analys av de immateriella värdena. På mötet fick förstås det som pågår på Drottningholm stor plats.

Riktigt roligt var det att för ICOMOS SWEDEN s räkning stolt få hälsa välkommen till ICOMOS internationella lagkommittés möte i Karlskrona, som Thomas Adlercreutz och Ingela Andersson organiserat. På www.icomos.org går det att bl a hitta en informativ sammanställning med kortfattad beskrivning av hur kulturmiljölagstiftningen fungerar i olika länder. Det är viktigt att vi på olika nivåer uppmärksammar principfall på flagranta överträdelser. Artikeln på SvD Brännpunkt om Kiruna stadshus tillsammans med Svenska Byggnadsvårdsföreningen och Europa Nostra är ett sådant exempel. Likaså mycket positivt var det att delta i de två seminarier som ICOMOS SWEDEN ordnat tillsammans med Svenska kyrkan och Göteborgs Universitet om frågan om vi behöver ett svenskt kulturvårdsdokument. Min spontana känsla är att ett moderniserat, anpassat till svenska förhållanden och bättre implementerat Venedigdokument skulle kunna få stor betydelse.

Slutligen vill jag berätta att de första ansökningarna från studerande som vill ta del av ICOMOS SWEDEN s arbete och stödja ICOMOS syfte genom att bli ICOMOS aspiranter har droppat in. Jag hoppas att Ni medlemmar som finns på orter med relevanta utbildningar tar chansen att kontakta dessa och skaffa tillfälle att berätta om ICOMOS och möjligheten att bli med. Information ska finnas på hemsidan inom kort

Kerstin Westerlund Bjurström
Ordförande ICOMOS SWEDEN

Aktuellt

Information angående generalassemblén

ICOMOS 17:e generalförsamling kommer att hållas i Paris den 17 november till 2 december. Temat för årets symposium är **"Kulturarvet som drivkraft"**.

Viktig information om tider och registrering samt program med mera finns nu tillgängligt på assembléns hemsida: www.icomos-paris2011.com/xvii-eme-assemblee-generale-icomos-2011

Observera att för ICOMOS medlemmar som registrerar sig och betalar före den 29 augusti är avgiften 400€, därefter höjs avgiften till 550€. Yngre deltagare (under 30 år) betalar 300€ om de anmäler sig före den 29 augusti. Det lönar sig alltså att vara ute i god tid!

Resestipendier

För att ge fler möjlighet att delta i generalassemblén i Paris har styrelsen beslutat att erbjuda några resestipendier om högst 2 500 kr till medlemmar som inte kan få bidrag från sin arbetsgivare eller på annat sätt. Den som är intresserad ska skicka in en kort ansökan till styrelsen. Vi vill ha den senast **den 1 augusti**.

Skicka ansökan till:

Nils.Ahlberg@icomos.se

eller per post till Nils Ahlberg, Kungstensgatan 51, 113 59 Stockholm

Seminarieserie på temat "Muralmålningar och måleriteknik"

ICOMOS Arbetsgrupp för muralmålningar har inlett en seminarieserie med temat "Muralmålningar och måleriteknik". Seminarierna tar upp olika tema som berör teknisk konsthistoria inriktat på hur muralmålningar genom tiderna utförts. Tanken är att seminarierna ska förläggas till byggnader som har muralmålningar med anknytning till det aktuella seminarietemat. Vi hoppas genom ett par kvälls- eller halvdagsseminarier kunna samla olika yrkesgrupper som är intresserade av detta område.

Seminariet den 16 maj hade temat «Exteriöra muralmålningar och måleriteknik» och samarbetade med ICOMOS Schweiz genom att belysa upptäckta likheter mellan länderna när det gäller sättet att utföra utvärdig konst i Finspång, Basel, Bern, and Luzern.

Nästa seminariet kommer att arrangeras under senhösten och diskuterade teman är muralmålning i industribyggnader eller ett samarrangemang med Danska ICOMOS mural målerigrupp inriktat på medeltida muralmåleriteknik.

Välkomna till muralmålerigruppen! Kontakta gärna sammankallande Anna Henningsson:
anna.henningsson@icomos.se

Rapporter från ICOMOS aktiviteter

Mural Painting Roads

ICOMOS 1st International Scientific Committee of Mural Paintings

Florence, 14th - 16th April 2011

Den 14 till 16 april arrangerade ICOMOS internationella kommitté för mural måleri (ICOMOS-ISC Wall Paintings) konferensen ”Mural Painting Roads” i Florens. Konferensen var ett samarrangemang med *Life Beyond Tourism* och *Fondazione Romualdo Del Bianco*. Konferensen samlade drygt ett sextioal deltagare från sexton olika länder. Föredragen presenterade spridda teman utifrån muralmåleri turer inom respektive land. Organisationen *Life Beyond Tourism* verkar för hållbar turism och vill föra in andra perspektiv på turistupplevelser och belysa innehåll med ett mer beständigt innehåll.

De tjugosju föredragen bjöd på en bred variation inom temat t.ex. befintliga fastlagda turer, turer med ett särskilt muralmåleritema eller en epok, möjliga framtida turer samt immateriella och filosofiska aspekter på muralmåleriturer. Will Shank presenterade en vandring ibland moderna muralmålningar i San Francisco som var inriktad på hur de arbetar med att bevara moderna muralmålningar. En vandring bland muralmålningar i staden Mechelen, Belgien presenterades ur ett måleritekniskt och konsthistoriskt perspektiv av Marjan Buyle och Anne Bergmans. Kirsten Trampedach, redogjorde kring arbetet med att dokumentera och bygga upp en databas för Danmarks muralmålningar. I Kroatien finns etablerade muralmåleriturer med specifika digitala guidningar. Vernica Sulic berättade om konserveringarna och de måleritekniska undersökningarna som ligger till underlag för guiderna. Blaz Seme, Slovenien visade en tur kring exteriöra muralmålningar med temat Sankt Christofer framställningar. Sveriges och mitt bidrag visade på en möjlig tur till åtta romanska muralmålningar som idag befinner sig ovanför valven i kyrkor i Östergötland.

De tre dagarna innehöll även studiebesök och visningar av byggnader med muralmålningar i Florens med omnejd. Fokus var på hur muralmålningars måleriteknik och historia kan bidra till hållbar turism och ge besökare en ny och annan insikt om muralmålningar utanför turistguiderna. Särskilt intressant var besöket i Cappella Maggiore of Santa Croce där ett femårigt konserveringsprojekt av muralmålningarna avslutas inom ett år. Den omfattande dokumentationen har lagts in i en databas och materialet används i visnings syfte.

Inom ramen för konferensen höll även ICOMOS-ISC Wall Paintings Scientific Committee möte och planerade kommande internationell samverkan. Mötets centrala fråga var temat för nästa konferens som är planerad till 2013. Förhoppningsvis blir det en fortsättning och fördjupning på temat tillgängliggörande av muralmålningar och turism. Dagarna i Florens gav mig som svensk kontaktperson till den internationella kommittén många nya inspirerande och intressanta kontakter som jag hoppas kunna förmedla inom Sverige i den seminarieserie om muralmålningar som startade i maj (se sammanfattning i nyhetsbrevet).

Mer läsning om konferensen med abstrakt och information om samarrangörerna *Life Beyond Tourism* *Fondazione Romualdo Del Bianco* finns under: http://www.lifebeyondtourism.org/wp-content/themes/k2/workshop/dett_workshop.asp?id_work=196

Anna Henningsson

Kapell i Sankta Maria Novella där flera temamontrar utförligt presenterar muralmålningars ikonografi, måleriteknik och historiska sammanhang på ICOMOS 1st International Scientific Committee of Mural Paintings in Florence.

Foto: Anna Henningsson

"Exteriöra muralmålningar och måleriteknik" Finspång slott 16 maj

Det första seminariet i muralmålerigruppens seminarieserie, som hölls den 16 maj 2011, handlade om exteriöra muralmålningars måleriteknik med exempel från Finspång och Schweiz. Seminariet var ett halvdagsseminarium och hölls vid Orangeribyggnaden vid Finspångs slott i Östergötland. På Orangeribyggnaden finns utvändiga muralmålningar utförda i oljekonst. I samband med konserveringen av dessa, som utfördes för 3 år sedan, upptäcktes att måleriet inte var gjort i freskoteknik, vilket tidigare hade antagits. I stället var det ett oljemåleri utfört på puts, vilket i svenska förhållanden är en ovanlig teknik. Efterforskning i samband med Finspångprojektet visade dock att måleritekniken har en lång tradition i bland annat Schweiz. Muralmålerigruppen bjöd in Dipl. Konservator. Mirjam Julien från ICOMOS Schweiz för att berätta om hur man har undersökt och hur man idag och historiskt sett vårdar och underhåller utvändiga målningar. Johanna Nessow som deltog sammanfattar eftermiddagen på Finspång.

Sammankallande i ICOMOS Sveriges arbetsgrupp för muralmåleri, Anna Henningsson, inledde seminariet genom att presentera föreläsarna och dagens ämne. Anna Henningsson informerade också om ICOMOS, arbetsgruppens framtid och målen med kommande muralmåleriarrangemang inom ICOMOS Sverige. Hon lämnade även en kort rapport från de internationella aktiviteter som har skett eller är på gång inom ämnet muralmåleri i ICOMOS regi. Helene Svahn Garreau gav därefter deltagarna vid seminariet en översiktig presentation av ämnet "Konst på ytterväggar", från medeltida bemålade stenportaler och förstärkningar av arkitekturformer till det sena 1900-talets graffitikonst. Därefter introducerade Bengt Häger, byggnadsantikvarie och före detta länsantikvarie, deltagarna vid seminariet till Finspångs slott och dess omgivningar. Bengt Häger berättade om de bevarande insatser som har löpt över flera år med målet att bevara de exteriöra muralmålningarna på Orangeriets fasad samt i Auroratemplet i slottsparken. Exempel visades på hur man har säkrat målningen tekniskt sett i dess utsatta läge över ett vattendrag. Presentationen och läsbarheten av målningen var en viktig aspekt i projektet, eftersom målningarna utgör en del av en parkmiljö. Exempel på hur detta har lösats genom exempelvis redovisande streckretuscher i områden med bortfall visades. I pausen fanns möjlighet att ta del av slottets trevliga park och se orangeriets två målningar samt målningarna i Auroratemplets kupol.

Kvällens huvudtalare var Mirjam Jullien från ICOMOS Schweiz. Mirjam är konservator med inriktning på muralt måleri. Hon visade i sin presentasjon "Mural Paintings And The Special Case Of Outdoor Exposed Oil Paintings In Switzerland" resultat från Dr. Christian Heydrics (Basel) forskning från 1960-70 talet samt från sina egna efterforskaningar inför ett planerat forskningsprojekt inom området. Måleritekniska undersökningar från 1970-talet i Schweiz visade att flera exteriöra förmadade fresker i Basel, Bern samt Lucern istället var utförda i oljekonst. Det finns flera exempel på målningar utomhus som i tal och text beskrivs som "fresker" eller eventuellt som "tempera" men som vid närmare studier har visat sig vara, eller ursprungligen har varit, utförda i olja. Frågan om tekniken ursprungligen i vissa fall är tempera är under pågående forskning. Mirjam gav åhörarna en översiktig historik om utvändigt muralt oljemåleri i Schweiz. På detta följde ett avsnitt om konserveringshistoriken för denna typ av måleri. Föreläsningen avslutades med en presentation av byggnader med exempel på utvändigt muralt oljemåleri i Basel, Bern och Lucern, samt en genomgång av målningarnas konsthistoria och förhållningsätt för bevarande och underhåll. De tre presentationerna gav en intressant introduktion till denna typ av konst i utomhusmiljöer och belyste de bevarandekniska utmaningar som de medför.

Information om slottets historia och målningarna:

http://sv.wikipedia.org/wiki/Finsp%C3%A5ngs_slott
www.folkbladet.se/nyheter/finspang/default.aspx?articleid=3749508

Johanna Nessow

*Mirjam Jullien föreläser i med Orangeriets interiör som bakgrund.
Foto: Anna Henningsson*

*I pauserna fanns möjlighet att ta del av slottsparken och dess målningar.
Foto: Mirjam Jullien*

ICLAFI årsmöte i Karlskrona

Den 16-18 maj 2011 höll ICOMOS internationella vetenskapliga kommitté för legala, administrativa och finansiella frågor (ICLAFI) sitt årliga möte, denna gång i Karlskrona. I anslutning till mötet hölls också seminariet: Defending the Military Heritage; Legal, Adminstrative and Financial Issues, med bidrag från deltagare från Colombia, Finland, Frankrike, Israel, Japan, Polen, Sverige, Tyskland, UK och USA. Skriftliga bidrag hade också skickats in från Mexico och Sri Lanka. Bidragen kommer efter sommaren att finnas tillgängliga på ICLAFI:s e-journal under www.icomos.org. Sveriges bidrag presenterades av Thomas Adlercreutz, Ingela Andersson och Jan-Mikael Bexhed. Seminariet understöddes av Fortifikationsverket, institutionsmedlem i ICOMOS, samt av Länsstyrelsen, Karlskrona kommun, Marinmuseet, Boverket och Marinbasen.

På bilden syns deltagarna under ett studiebesök på Kungsholmens fort.

Foto: Ingela Andersson

Publikationer

Kirunas berömda stadshus i fara

Publicerad på Brännpunkt, SvD 2011-04-13

För att kunna riva några av Kirunas viktigaste byggnadsminnen, Kiruna stadshus, Kiruna Järnvägsstation och kanske ”bara” förvanska Hjalmar Lundbomsgården så har Kiruna kommun och det statligt ägda LKAB ansökt hos länsstyrelsen i Norrbottens län om att häva byggnadsmindesförklaringen. Beslutet fattas inom kort. Att de inte kan stå kvar på sin nuvarande plats är ett faktum, annars går det inte att fortsätta att bryta malmen. Sverige skulle gå miste om ofantliga inkomster. Men har vi råd att inte flytta dem alla tre till ny plats? Både sociala, kulturella och historiska skäl talar för att flytta dem till det nya Kiruna som nu planeras.

Kostnaden för att ansvarsfullt demontera och flytta dessa viktiga byggnadsminnen, vilket är fullt möjligt, är en bråkdel i sammanhanget. Att bygga nytt kostar också pengar. Det är lätt att glömma. De är alla tre viktiga symbolbyggnader för framväxten av det moderna Sverige. Järnvägsstationen symbolisera i stramt nationalromantisk stil en av förutsättningarna för Kirunas existens – malmbanan. Den är från 1915 och är ritat av den kände arkitekten Folke Zetterwall. Kirunabornas stolthet stadshuset från 1962, ritat av Arthur von Schmalensee är ett erkänt arkitektoniskt minnesmärke och ett hus som verkligen används av och betyder mycket för Kirunaborna. Hjalmar Lundbomsgården från 1895 är den äldsta kulturhistoriska miljön i Kiruna. Här bodde den legendariske Hjalmar Lundbohm, LKAB:s förste disponent, som även hade ett avgörande inflytande på utformningen av samhället Kiruna.

Byggnadsmindesförklaring enligt kulturminneslagen är det starkaste skydd som en byggnad kan få enligt svensk lag. Det betyder att den är så märkvärdig att vi vill vara säkra på att den inte förändras eller skadas. Vid en jämförelse med ett land som England ställer vi i Sverige dessutom mycket höga krav på det kulturhistoriska värdet innan skyddet kan ges.

Lagskyddade byggnader och anläggningar är materialiserade minnen, som ibland är det enda vi har kvar för att förstå hur vårt samhälle idag har vuxit fram. De är viktiga för känslan av delaktighet och för integration. De hjälper oss att förstå vårt ursprung så att vi kan växa och utvecklas på ett bra sätt. De berättar om viktiga händelser, mänskor, unika konstruktioner eller så är de helt enkelt så hantverksmässigt eller konstnärligt fulländade att de är viktiga att spara till våra barn och efterkommande. De är oersättliga.

I ett långsiktigt uthålligt samhälle är det orimligt att handskas såväl med ändliga resurser som med kulturellt kapital på det vårdslösa sätt som den förslogna hävningen av skyddet ger möjlighet till. Återställande av gamla hus innebär fler arbetstillfällen och förbrukar mindre material och energi än att bygga nytt. En allvarlig konsekvens av eventuella rivningar där LKAB och indirekt staten är huvudman är dessutom att de urskuldar de redan alltför stora avsteg från lagens avsikt som i stort som smått görs runt om i landet. Se Göteborg med ett höghus mitt i det kulturskyddade posthuset, se Halmstad som river sin berömda sporthall, se Stockholm som vanvårdar sin stadssiluett och Umeå med planerade rivningar av historiskt viktiga byggnader trots att staden är kulturhuvudstad. Exemplen är många

Vi uppmanar Kiruna kommun, LKAB och Länsstyrelsen i Norrbottens län att visionärt ta vara på potentialen i att flytta och bevara Stadshuset, Hjalmar Lundbomsgården och järnvägsstationen i Kiruna.

Du och jag som genom staten äger LKAB behöver också vara tydliga med att vi vill att lagen skall respekteras. En väl genomförd flytt kommer inte bara att bespara Sverige skammen att inte kunna ta hand om ett viktigt nationellt kulturarv. Det kommer att ge Kiruna internationell uppmärksamhet. Det skulle föra med sig viktig kunskapsutveckling, nya arbetstillfällen och kommer framförallt att få stor betydelse för framtidens Kirunabor och för stadens identitet.

Stephan Fickler
Verksamhetschef Svenska Byggnadsvårdsföreningen

Catherine Paues von Arnold
Ordförande Europa Nostra Sverige

Kerstin Westerlund Bjurström
Ordförande ICOMOS SWEDEN

Paper från Europamötet i Budapest 1-5 juni

Drottningholm was appointed World Heritage due to its extreme authenticity both in details and as a whole

The cultural historic value of Lovö is a nearly continuous pattern of farming since 3.000 years

Europe group Meeting in Budapest / Balatonfured June 1-5 2011

The World Heritage: “The Royal Domain of Drottningholm”, the passing road from Ekerö and “Bypass Stockholm”. Is it acceptable not to choose the best alternative for a World Heritage Site if possible from economical and functional point of view?

Preamble

With this presentation ICOMOS SWEDEN will bring attention to the fact that the World Heritage “The Royal Domain of Drottningholm” is about to face threats to some of its vital qualities. The “Bypass Stockholm” will pass its buffer zone, although in tunnel. In an agreement newly it was decided that also its two exits with adherent conjunctions, will be built inside the buffer zone, and the connecting road through the site itself will in addition become upgraded. Most of the promises by the road authorities about compensation are obviously within their normal responsibility or very vague.

ICOMOS SWEDEN has accepted the location of the tunnel. But - we do not find it reasonable not to use the best possible solutions for the World Heritage Site regarding the exits to the bypass and the road from Ekerö through the world heritage site. That is what the convention stipulates and it is functionally possible and the increase in costs is within the margin of error of the whole bypass project. We sincerely hope that this meeting will find the Drottningholm case urgent enough to decide about a written letter to the Swedish Government and to the road authorities

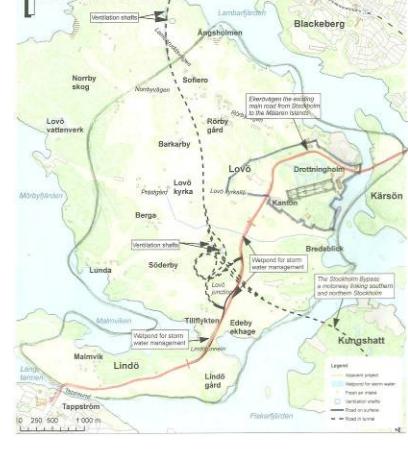
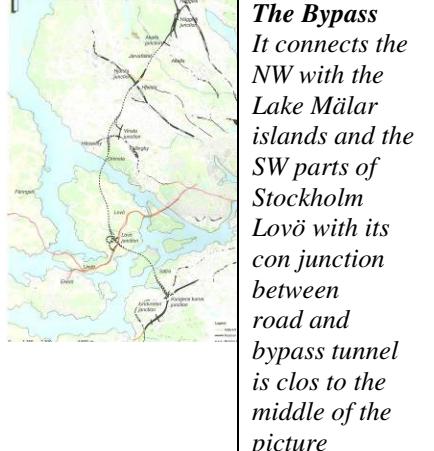
The Royal Dominion of Drottningholm and the cultural historic landscape of Lovö

Drottningholm was appointed a World Heritage in Kartago 1991. The motivation of the World Heritage Committee was: “The Drottningholm site – the castle, the theatre, the Chinese pavilion and the park - is the best example in Sweden of a royal 18 teenth-century residence, a representation of all European architecture from this period. Drottningholm castle was influenced by the French king’s Versailles, as were many other castles in Europe at the time”.

Drottningholm was chosen among many European palaces from the time due to its extreme authenticity both in details and as a whole – the ensemble of buildings, gardens, park and surrounding landscape. The World Heritage Site itself was together with a big part of its buffer zone a State demesne. It thus has to be seen as a whole. The farmland supported the palace with necessities. Its employees lived there. It is still mainly in agricultural use.

The cultural historic value of Lovö as a whole is a nearly continuous pattern of farming since the island was colonised by humanity 3.000 years ago. The history of Lovö is still possible to read in the landscape in a splendid way because of its overall structure, of roads, farms, small scale arable land,

field islets and ancient remains. This structure is extremely well preserved. By Swedish law it is also a stipulated “site of national interest”.

	<p>The island Lovö</p> <ul style="list-style-type: none"> -the World Heritage is situated in the east part of Lovö within blue line. The rectangle is the formal part of the garden --the red line is the road passing it from Stockholm centre in north east to Ekerö in south west --the Bypass crosses Lovö from north to southeast -the Buffer zone within the green line covers most of Lovö and its peninsula Lindö south of Lovö 	<p>The Bypass</p> <p>It connects the NW with the Lake Mälaren islands and the SW parts of Stockholm Lovö with its con junction between road and bypass tunnel is close to the middle of the picture</p>
---	--	---

Upgraded road over Lovö and through the World Heritage site is a real threat

Stockholm, the capital of Sweden, is situated on shores and islands of Lake Mälaren as well as of the Baltic Sea. Drottningholm is situated on one of these islands, Lovö, ten km from the city centre.

Drottningholm is a part of the Municipality of Ekerö, a suburb of Stockholm. Ekerö centre is situated on an island close to Lovö. The majority of its inhabitants mainly live there and on other islands further away. This means that the inhabitants have to pass Lovö and go through the World Heritage Site on the three lane road on their way to the city centre. Since Drottningholm was put up on the World Heritage List, both the population of Ekerö and consequently the traffic through the site and its buffer zone has increased enormously. Also the transport of sand from Ekerö goes today by lorry instead of by boat. *The noise in the park and the surrounding landscape is already today unbearable long periods during the day. Imagine the problems for the theatre performing operas during summer not more than hundred m from the road. The dimensions of the road is not what you expect in a World Heritage Site or in its buffer zone with historic landscape of such a dignity.*

	<p><i>It looks to be silent, but all the park, also the formal park in behind, is covered with loud noise broken with roars from ruthless drivers</i></p>		<p><i>Imagine the problems for the theatre performing operas during summer. And the effect of vibrations on fragile original scenery</i></p>
---	---	--	--

The pressure from the municipality to upgrade the road to avoid traffic jam is hard. To discuss a limited growth of the population with the municipality's politicians and officials is impossible. Their plan for growth is from 22-23.000 to 28.000 inhabitants till 2015. Their will to find other ways to reach the surrounding city of Stockholm is unfortunately minimal. To accept the connecting bypass their demand is to get the road through the World Heritage Site upgraded although the road dates back to early middle-age or more and the bypass will give them two new connections with the Stockholm mainland. *Is that an acceptable attitude towards a World Heritage?* Apartments and homes can be built in other parts of Stockholm. There is no shortage of land in Sweden.

	<i>The Royal farmstead and the former greenery, within the World Heritage Site but on the other side of the growing road</i>		<i>The same situation for all the buildings that once upon the time were used by the court and the Royal escort etc Today the staff of the king among others</i>
--	--	--	--

“Bypass Stockholm”, although in tunnel, through the buffer zone is also a threat

Looking at Stockholm as a whole there is really a need to connect the NW and SW parts of Stockholm over Lake Mälaren. Today all traffic on road or rail has to pass the city centre. Therefore a connecting link, today called Bypass Stockholm, has been discussed during many years. As said before Ekerö seems only to be interested in a connection directly to the city centre. Because of this and because of following protests from several political parties, green and cultural interests, among others, the project was delayed till 2009. Therefor the government decided about a location in a tunnel, unfortunately through the buffer zone of the World Heritage Site,

A question that has to be raised more in general is why infrastructure like the above mentioned too often is located in parks or in cultural landscape instead of close to the settlements it is supposed to serve. But usually, like at Ekerö, that is out of question also when we deal with a World Heritage Site. A location of the bypass further west has been discussed but was dismissed because it had to become longer and thus more expensive.. The costs of the bypass as a whole is calculated to be 27,8 billion Swedish crowns (approximately 3 billion Euro).

The “Bypass Stockholm” tunnel gives severe wounds in the landscape

The National Heritage Board in Sweden has during the process been an active opponent because of the location of the bypass in the buffer zone. The solution with a tunnel is of course a better alternative than two bridges, one on each side of the island, and a road crossing the buffer zone. Such a solution would become absolutely devastating.

But also a tunnel gives severe wounds in this kind of cultural historic landscape. The exits, to let the traffic go up to the ground level, will together with adherent conjunctions in proportions to the small scaled farming landscape be enormous. Including the need to slope down the ground to the tunnel level, basins for surface water and viaducts they will cover an area of may be six to eight football plans, each one a hectare ore 2471 acres. There noise will disturb the World heritage Site. There will be a need of towers for ventilation along the tunnel that will disturb the experience of the landscape itself and may bee from the palace. The traces of the ancient road in today s road will be impossible to understand. The damage from the long construction period will last for a very long time if not for ever. There will be a need of roads and tunnels for support, two new harbours for goods etc.

There is also risk for the so important farming. The farms are small and the land is scattered. In addition to its historic value the farming is also necessary for the maintenance of the historic surroundings.

For heritage acceptable alternative gave hope

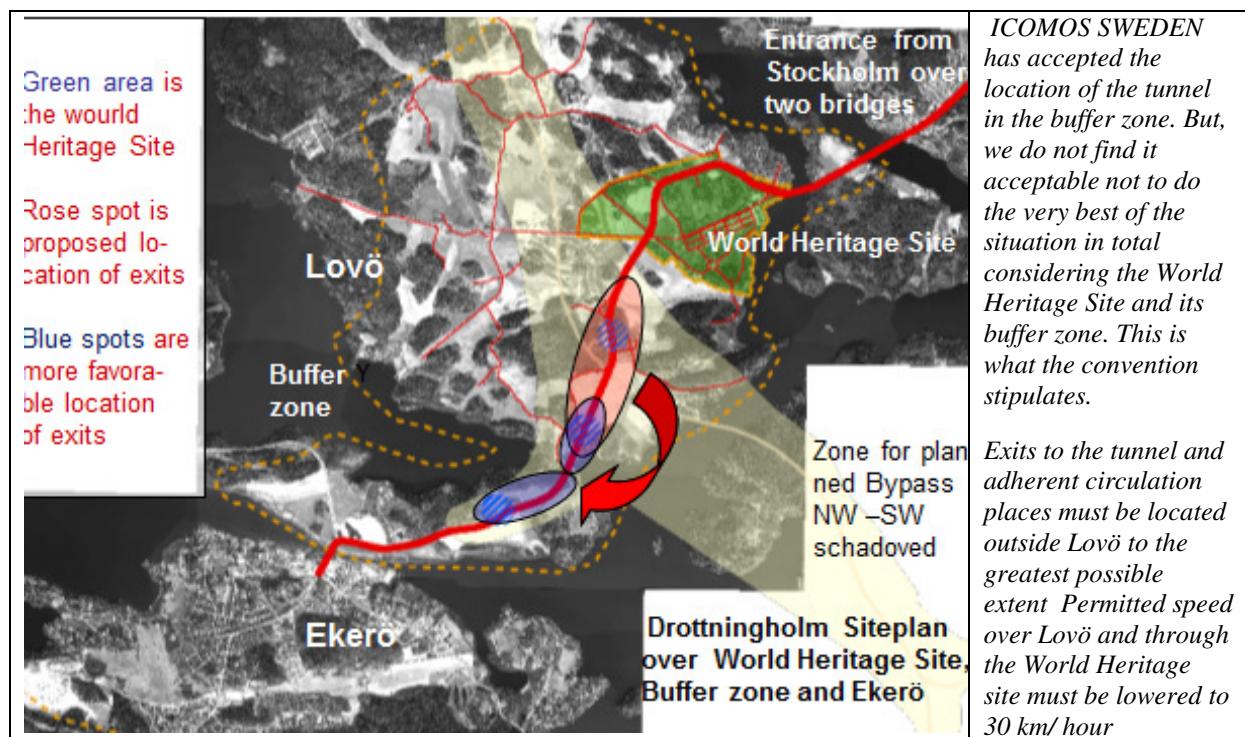
ICOMOS SWEDEN has like the National Heritage Board accepted the location of the tunnel in the buffer zone. *But, we do not find it acceptable not to do the very best of the situation in total considering the World Heritage Site and its buffer zone especially on Lovö.* This is what the convention stipulates. We know that there are from heritage point of view more favourable alternatives than what is now presented concerning exits. The road authority has shown functioning alternatives that lead towards the Ekerö centre instead of towards Drottningholm. It is far enough for the Ekerö settlements not to be disturbed, about one km. This solution will in addition give the inhabitants at Ekerö a shorter distance to reach the bypass, although in tunnel instead on ground level.

It will make it some more inconvenient for people driving on the bypass to try to sneak through the World Heritage Site, which must be a big advantage. *The additional cost because of longer ramp tunnels is calculated to 300 million Swedish Crowns 1% out of the estimated cost for the project in total. It will be difficult to say that the Swedish society could not afford it.*

Limited speed on the road from Ekerö to Stockholm city centre is of course a crucial point because of the noise. The limit must be low enough to scare people from driving too fast. With limited speed it will also be possible to diminish the width of the road with 2-3 m and make it possible to keep an acceptable adaption to the landscape. The width of the road is important also from visual aspects. ICOMOS SWEDEN's position is also that it is reasonable to do the very best from a huge venture like this. Our goal is that:

- one of the alternatives for exits to the tunnel which are located further away from the World Heritage Site must be chosen and the exits must to the greatest possible extent be outside Lovö. See map below
- permitted speed over Lovö and through the World Heritage must be lowered to 30 km/ hour directly
- the road on Lovö, including the road through the World Heritage site and over the two bridges in front of the palace must become graded down to at least three lanes when the bypass is finished
- in agreement stipulated improvements of quality on the road, its profile and asphalt, its sidewalks, lighting and diminished barrier effects concerning noise and spatial connections must be seen as obvious and natural maintenance in a World Heritage Site.

The National Heritage Board and the National Property Board had been very clear about what they found acceptable, in comments on earlier proposals circulated for consideration. In the discussion their experts were very firm. ICOMOS SWEDEN thought that was a very good and consistent position. *For a long time we believed that National Heritage Board in Sweden would succeed in driving such an alternative through.*

The road authority and the municipality of Ekerö wanted contrary to this as mentioned the exits of the tunnel to be located on Lovö and stretch towards the World Heritage Site.

Why the municipality of Ekerö and the road authorities want to carry through an alternative that disturbs the World Heritage Site the most and also forces the people on Ekerö to go nearly halfway to the heritage site and back to reach the bypass tunnel has not been satisfactory explained. We know

that the exit tunnels will be longer which is negative but not impossible and the costs one percentage higher. We know that the municipality want to use ground for housing as close to the world heritage site as possible. *But in the light of the World Heritage Convention that cannot be acceptable reasons.*

The result of negotiations became, when published, a disappointment

The above mentioned agreement was a result of negotiations stipulated by the government between the road authority, the National Heritage Board, the property owner National Property Board and the municipality. For a long time ICOMOS SWEDEN as mentioned before thought that the negotiations would end with an acceptable compromise. But in the final agreement all the exits are still on Lovö. Nothing is said about limited speed. The road over Lovö, through the World Heritage Site and also over the bridges will be upgraded from three to four lanes. No promise that the road shall become downgraded when the bypass is in function. The National Heritages board will have to rely only on promises about ‘examinations’ of the traffic situation and its effects on the World Heritage Site when the bypass is in function.

The National Heritage Board also got a promise of enhanced quality of the road, its profile and asphalt, lights, footpath etc and of some measures for protection and compensation as maintenance and interpretation of ancient remains. There is also a promise to investigate the possibility to lead the traffic through the World Heritage Site in a tunnel if the situation for the heritage site would too bad when the bypass is open the year 2020. For many reasons that seems unbelievable. It seems impossible to succeed to let a tunnel fit in in front of the palace. How to handle the two bridges? Other alternatives will be very expensive.

The attitude towards world heritage is a real problem

Politicians, decision makers and state officials, as well as other people often say that they agree in the importance of world heritage. They usually mention that it gives positive image, increased tourism and may also generate economic incomes. Although, when it comes to sacrifice in comfort or money these statements seem not to be worth much.

To accept the connecting bypass, the demand of the municipality of Ekerö is to get the road through the World Heritage Site upgraded as mentioned above. The fact that the bypass will give them two new connections with the Stockholm mainland is not enough. *Is that an acceptable attitude towards a World Heritage?* .

The municipality of Ekerö have decided to carry through the alternative that favours driving through the World heritage Site before driving through the bypass and disturbs the World Heritage Site the most. *Is it reliable that they find World Heritage important??*

We know that the exit tunnels will be longer and the costs one percentage higher if we chose one of the for heritage favourable alternatives. We know that the municipality want to use ground for housing as close to the world heritage site as possible. *But can that in the light of the World Heritage Convention be acceptable reasons?.*

Negotiations behind closed doors. Who will tell about the problems?

When the agreement was settled all the comments from the Nationel Heritage Board to media had to be positive. “The heritage is saved” was the message in television and radio and in one of the big daily newspapers in Sweden. Also the report to Unesco sais the same.

ICOMOS SWEDEN has of course an important role. We have written to the government and to the authorities many times and discussed the matter with many decision makers. We have presented our view to media with some success. The other of the two big daily Swedish newspapers showed interest and made a big informative reportage and announced the coming problems. But this is not enough. Because it is a complicated question, difficult to explain in few words, there is a need for a lot of publicity. We know that important decision-makers will listen to the opinion of ICOMOS Europe and media will be interested. This is also an opportunity ICOMOS. Actions like this make good will.

The opinion of ICOMOS SWEDEN; Conclusion

The main and overall goal for ICOMOS SWEDEN is to support less intrusive solutions concerning “Bypass Stockholm” and the road over Lovö and through the World Heritage Site. We find following decision before start of planning for the construction drawings necessary, that:

- one of the alternatives for exits to the tunnel that are located further away from the World Heritage Site must be chosen and they must be outside Lovö to the greatest possible extent.
- permitted speed over Lovö and through the World Heritage site must be lowered to 30 km/ hour directly
- the road on Lovö, including the road through the World Heritage site and over the two bridges in front of the palace must become graded down to at least three lanes when the bypass is finished
- in agreement stipulated improvements of quality on the road, its profile, asphalt, sidewalks, lighting and diminished barrier effects concerning noise and spatial connections must be seen as obvious and natural maintenance in a World Heritage Site.

ICOMOS SWEDEN cannot disregard the fact that if these changes are not carried through the World Heritage status of Drottningholm can get lost.

During first week of June, right now actually a proposal in accordance to the agreement will be announced to the public for a formal statutory public consultation by law. We really hope that the information in mesdia will be broad enough to enable people to understand what is going on. We doubt that it will be the case. If nothing happens the decision is planned to august this year. Again a letter from the ICOMOS Europe meeting in the beginning of the period would therefore be very important.

Kerstin Westerlund Bjurström
President ICOMOS SWEDEN

Historic monument with integrity?

Saved spirit of place?

Will the street be friendly and nice?

Urban Development, Cities and UNESCOs proposed “Recommendation on the Historic Urban Landscape”

**ICOMOS European Group Meeting Budapest / Balatonfured 2011
Kerstin Westerlund Bjurström ICOMOS SWEDEN Architect SAR/MSA**

Preamble

The number of people living in cities is growing rapidly. Still the problems of especially the fast growing big cities have been seriously neglected by most professionals in the heritage sector and also by their organisations. I do hope that the UNESCO proposal “Recommendation on the Historic Urban Landscape (HUL)” will lead to the interest, engagement, research and knowledge needed. It states that the increasing globalisation of the economy together with growing population and migration, is radically transforming many contemporary cities and especially the fast growing big cities which are exposed to new pressures. It describes the challenge for urban historic conservation as:

- Rapid urbanization threatening the sense of place and identity of communities
- Uncontrolled, poorly conceived and/or badly implemented urban development
- Intensity and speed of changes, including global warming
- Unsustainable consumption of resources

The recommendation warns about a drastic deterioration of urban environment quality. It describes conservation as a strategy to achieve balanced urban growth and quality of life. It addresses the need to look at urban heritage conservation as a basis in sustainable development. It underlines the fact that existing tools used in conservation sector and in many cases also available knowledge and competence in the heritage sector is insufficient to meet above mentioned challenges.

The recommendation is meant to be an international standard-setting document, developed to address the new challenges that have emerged in the field of urban conservation since the adoption of the last UNESCO Recommendation on heritage, i.e. the 1976 Recommendation concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas. Very important is that ***the document is not specific to World Heritage cities, but broadened to all historic cities.***

This paper is meant only to give a very brief overview of the proposed recommendation. As a whole ICOMOS agrees with its message. ICOMOS official comments to Unesco are of clarifying nature to be more direct to avoid misunderstanding or to modulate a certain statement.

The threats

Increasing globalisation of the economy together with growing population and migration, is for sure a reason for the radical and devastating transformation of many cities. But I think that the spirit of the time is an arising problem as well. Too many decision-makers are not at all interested in saving historic quality, spirit of the place, special characteristics of a city or even energy. It is more important for them to show that they are modern and not nostalgic no-men or women. That makes it still more important to increase our ability to argue for less destroying solutions and to involve people in common in an adequate way.

The Historic Urban Landscape Recommendation has not arrived a day too early. It rather arrives in the last moment regarding the current deterioration of urban environment quality in many cities. As stated in the recommendation excessive building density, standardized and monotonous buildings, loss of public space and amenities, inadequate infrastructure etc cause un inhuman environment debilitating poverty, social isolation, and an increased risk of climate related disasters as consequence of insufficient town planning efforts. In our classic European cities we would rather talk about high - risers in the centre, colossal, divergent and inhuman scale, new buildings upon the roof space and urban sprawl and suburbanization or isolation and lack of integration. But the basic idea is the same.

The definition of Historic Urban Landscape

It is fundamental to see the urban landscape on its geographical setting as a historic layering of cultural and natural values. The recommendation suggests that intelligent planning of the larger urban area starts with understanding of the evolution of the historic urban landscape at this larger scale, and then seeing the current city as a depositing of many layers over time into that setting. It says, that before every new intervention, the history needs to be made known and multiple layers need to be revealed and celebrated

Personally I would rather see the word topography used more because it is that important. Cities where nature step by step is buried lose their sense of place and will soon be like any other *metropolitan jungle*

The integrity of the town hall is diminished

Normally it is not that bad but nearly.

Urban heritage values

From the recommendation text it can be understood that conservation house by house is not any longer important. ICOMOS has proposed a new text which is more modulated in favour for house by house conservation, which of course will be important also in the future. But still it is necessary to stress the fact that professional people in heritage sector seems to be very quiet when disastrous interventions in our cities are planned. The heritage sector must take more interest in and learn more about how to save not only the building itself but also its integrity, the integrity of a group of buildings and the integrity of important parts of the city. We have to learn how to act from people working with protection of nature.

ICOMOS has concerning respect for contemporary architecture, mentioned in the recommendation, underlined that it must not become dominant over historic structures. Scale, volume, material, quantity etc must not exceed historic architecture but needs to follow the principle of continuity. ICOMOS also has underlined the importance of protection of the urban heritage values of the visual fabric, human

made and natural, of the different part of the cities and the need to be very clear about that. ICOMOS suggests that the first bullet-point above should be changed to:

- Intensification of many forms of urbanization, including greater building density and urban sprawl, which threaten the sense of place and identity of communities

Conservation policies and international debate

The recommendation states that urban conservation is a way to achieve balanced urban growth and quality of life. It says that urban heritage, including its tangible and intangible components, constitutes a key resource in enhancing the livability of urban areas and sustaining productivity, in a changing global environment. My opinion is that it also ought to say that it is something that we have to prove every day in every day practice and in research. However, present and future challenges require the definition and implementation of a new generation of public policies identifying and protecting the historic layering of cultural and natural values in urban environments. Different ways to support that is discussed in the recommendation.

ICOMOS has in its answer opposed to a too uncritical reference to Vienna memorandum from 2005 especially its article 21 about its fundamentalist wording about “that history must remain readable”. In many historic cities it has encouraged conflictual and oversized interventions that do not respect the scale of the existing city and the need of continuity

Conservation tools and skills

To meet today's challenges in a successful way the recommendation underlines the fact that existing tools used in conservation sector are insufficient. The shift from an emphasis on architectural monuments primarily towards a broader recognition of the townscape more as a whole make difference and demands new tools to:

- define the value system of an historic place or townscape
- define and protect integrity of the urban fabric and the urban landscape,
- identify the trade-offs and the limits of acceptable change in an historic context.

The cities functions are less and less decided by their own inhabitants, but rather by global forces such as real estate industries and tourism, which has to be handled. Therefore it is stated in the recommendation that it is a need to develop tools to empower a diverse cross-section of stakeholders to identify key values in their urban areas, develop visions, set goals, and agree on actions to safeguard their heritage and promote sustainable development. These tools should facilitate inter-cultural dialogue by learning from communities about their histories, traditions, values, needs, and aspirations and by facilitating the mediation and negotiation between conflicting interests and groups.

It also states that there is also a need to develop technical tools that should help protect the integrity and authenticity of the architectural and material attributes of urban heritage. The use of sight-lines, viewing-points, simulated skylines etc can become more frequently used if more easy to construct. Today it is my experience that this is a weapon used by the developer in a skilled and tricky way with the goal to mislead.

Buildings were used to strengthen topography

When will the experience of city on islands get lost?

The Management of Change

A living city must change in a more direct way than a single building. That is why it is necessary to develop tools to handle that change especially in a fast growing city to keep and improve visual integrity and identity as skyline, relation between the built structure and topography etc. It is absolutely important to make clear to the decision makers that with urban conservation do not mean to “conserve” a city. What we mean is to conserve its values. I have understood that the meaning of the word conservation changes from British English to American English and for sure it gives negative associations to many people in the Nordic countries.

Sustainable Social and Economic Development

The recommendation addresses the need to better frame urban heritage conservation strategies within the larger goals of overall sustainable development, its economic, ecologic, social, and cultural aspects. It states that future of humanity hinges on an effective management of resources. Considering that in a wider view *sustainable development means good housekeeping, taking care of and developing existing resources in the best way*. That makes the heritage, in a broad sense, a starting point for planning and development in a sustainable society. At the heart of this is the question of non-renewable resources. Many researchers state that we are close to the edge also concerning the material recourses on earth. *That is something that could really become a starting point for a respected heritage sector if we understand to use it to our favour. As I know these aspects are not covered in any of ICOMOS international committees, but ought to be.*

Regarding economic growth both practice and research shows that historic urban areas really contribute to economy in many regions of the world. Research is carried through. *ICOMOS has an active international committee on economics that covers that type of issues. However we all have to learn more about it to use the knowledge in argumentation.*

A personal reflexion

Fundamentally it is *a question of knowledge, competence and attitude. But it is also a question about resources*. To define the fundamental values of a place the conservation officer need overview, in some cases international examples. Very seldom the conservation officers in reality have the possibility to obtain that. Also if You have the competence to take part as integrated member in the planning process or to be engaged in alternative solutions of a problem it will take more time than what is usually available. As mentioned before we have to learn how to act to change the situation from Nature Conservation sector. *Fundamental however is that we have to do the work ourselves. Nobody else will help us.* To begin with concerning the large cities we must:

- learn how to use the existing laws to our favour
- encourage research and raise knowledge
- take interest in heritage as driving force for economic and social development
- argue with conservation as sustainable housekeeping
- take if possible active part in planning process and communication
- use photo and simulations

Conclusion

The Recommendation as well as the HUL approach in general is the beginning of a process. It will be useful in identifying both current consensus as well as new areas that need deep consideration. It will be useful as confirmation of the approach of the international community. We appreciate the attempt to describe the heritage as a driving force for positive development from social, economic, ecologic and cultural point of view instead of something exclusively static and an obstacle. Still we have to prove it ourselves.

Kerstin Westerlund Bjurström
ICOMOS SWEDEN

Årsmöte för ICOMOS SWEDEN tisdagen den 15 mars 2011

*Annual General Meeting of ICOMOS SWEDEN 15 March 2011
with English summaries*

21 av föreningens medlemmar var närvarande. *21 members were present.*

1. Kerstin Westerlund Bjurström hälsade välkommen och förklarade årsmötet öppnat.
2. Kallelseförfarandet och dagordningen godkändes (Bilaga 1). En första kallelse med datum för årsmötet hade sänts ut i nyhetsbrevet i december 2010.
E-post meddelande med kallelse till seminarium samt och årsmöte sändes den 14 februari 2011. En förnyad kallelse och årsmöteshandlingar i nyhetsbrevet i mars 2011.
3. Kerstin Westerlund Bjurström valdes till ordförande för mötet och Stina Wedman till sekreterare.
4. Till att jämte ordföranden justera protokollet utsågs Britt Wisth.
5. Dagordningen godkändes av mötet.
6. Årsredogörelsen för år 2010 godkändes (Bilaga 2).

The Annual Report for the year 2010 was approved.

7. Revisionsberättelsen lästes upp (Bilaga 3). Den ekonomiska redovisningen för år 2010 godkändes.

The Auditor's Report was presented and the Financial Report for 2010 was adopted.

8. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för verksamhetsåret.

The Executive granted discharge for 2010.

9. Budget för verksamhetsåret 2011 fastställdes i enlighet med förslag som presenterades. (Bilaga 4).

The budget for 2011 was adopted.

10. Beslutades om oförändrad årsavgift för år 2011, 4 000 kronor för institutionsmedlem och 450 kronor för enskild medlem.

11. Fyllnadsväl till styrelsen för åren 2011-2012:

Som nya ledamöter av styrelsen valdes Malin Myrin för 3 år och Gert Magnusson för 3 år.

Styrelsen består också av följande personer valda vid årsmötet 2010:

Kerstin Westerlund Bjurström (ordförande) för 2 år, Stina Wedman (sekreterare) för 2 år, Thomas Adlercreutz för 2 år.

Vid årsmötet 2009 valdes Daniel Kwiatkowski (skattmästare) för 3 år, och

ledamöterna Nils Ahlberg för 3 år och Kjell Lundquist för 3 år.

The Executive was elected:

As new members Malin Myrin and Gert Magnusson were elected for 3 years.
Elections 2010: Kerstin Westerlund Bjurström (President) 2 years, Stina Wedman (Secretary) 2 years and Thomas Adlercreutz 2 years.
Elections 2009: Daniel Kwiatkowski (Treasurer) 3 years, and other members Nils Ahlberg 3 years and Kjell Lundquist 3 years.

12. Till kontaktpersoner för ICOMOS internationella kommittéer 2009–2011 utsågs följande personer / The following persons were appointed liaison officers for ICOMOS International Committees 2009–2011:

- CIVVIH – Int'l Comm. for Historic towns and villages - Nils Ahlberg (Nils.Ahlberg@hotmail.com)
- Int'l Comm. on Stone/ Stenkommittén - Hélène Svahn Garreau (2011) (helene.svahn@home.se)
- International Committee on Wood - Hans Sandström (hans.sandstrom@hotmail.com)
- IcoFort – ICOMOS Int'l Comm. on Fortifications and Military Heritage - Ingela Andersson (ingela.andersson@forty.se)
- Economics of Conservation - Christer Gustavsson (christer.gustafsson@kulturmiljohalland.se)
- Cultural tourism - Anna Hegethorn (anna.hegethorn@kyf.stockholm.se)
- Cultural Landscapes ICOMOS - IFLA - Torbjörn Suneson (HistoricGardens@icomos.se)
- Training - Ola Wetterberg (Training@icomos.se)
- Legal, Administrative and Financial Issues - Thomas Adlercreutz (T.Adlercreutz@gmail.com)
- Polar Heritage - Håkan Jorikson (hakan.jorikson@grm.se)
- CIAV – Int'l Comm. for Vernacular Architecture - Lena Palmqvist (lena.palmqvist@nordiskamuseet.se)
- Underwater Cultural Heritage - Andreas Olsson (andreas.olsson@maritima.se)
- Wall Painting - Anna Henningsson (anna.henningsson@icomos.se)
- Rock Art - Ulf Bertilsson (ulf.bertilsson@raa.se)
- 20th Century Heritage - Britt Wisth (britt.wisth@telia.com)
- ICAHM – Int'l Comm. for Archaeological Heritage Management - Gert Magnusson (gert.magnusson@raa.se)
- ISCARSAH – International Scientific Committee on Analysis and Restoration of Structures of Architectural Heritage - Pål Anders Stensson (palanders@arkstensson.se)
- Risk preparedness - Kerstin Westerlund Bjurström (kerstin.westerlund@icomos.se)
- ICIP – Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites - Cornelius Holtorf (2011) (cornelius.holtorf@lnu.se)

För kommittéer av relevans för svenska förhållanden där det saknas kontaktperson befullmäktigades styrelsen att utse kontaktperson.

For committees of relevance to Swedish conditions, where there is no liaison officer, the Executive was authorized to appoint someone later on.

13. Val av valnämnd

Till valnämnd för perioden 2011–2012 valdes Anna-Gretha Eriksson (sammankallande), Erik Orviste och Henrik Lindblad.

As Nominations Committee for the period 2011–2012 Anna-Gretha Eriksson (chair), Erik Orviste, and Henrik Lindblad were elected.

Val av revisorer

Revisorer valda vid årsmötet 2009 för perioden 2009-2011:
Börje Olsson och Lars Cnattingius.

In 2009 Börje Olsson and Lars Cnattingius were elected auditors for the period 2009-2011.

14. Beslutades att godta styrelsens förslag till lista över 18 personer med fullmakt/proxy till generalförsamlingen i Paris 2011.

The Executives list of 18 people with proxies for the General Assemble was adopted.

15. Styrelsens förslag till studerandes deltagande i ICOMOS SWEDEN
Stämmman beslöt att godta det förslag som styrelsen utarbetat om möjlighet att anta studerande, eller andra som inte uppfyller kraven på medlemskap, som ICOMOS-aspiranter. Årskostnad för aspirant är 50 kronor. (Bilaga 5)

The Executives proposal for student participation in ICOMOS SWEDEN was adopted. Annual costs for trainees are 50 SEK.

16. Motioner

Ingen motion hade lämnats in till styrelsen.

17. Övriga frågor/information

Ordföranden kommenterade det gångna årets arbete och gav glimtar i styrelsens planer för 2011. Bland annat diskuterades frågan om ett ev. svenska kulturmiljödokument.

Avtackades Karin Schibbye och Henrik Lindblad för sina insatser som ledamöter i styrelsen.

18. Förförklades årsmötesförhandlingarna avslutade.

Vid protokollet

Stina Wedman

Justeras

Kerstin Westerlund Bjurström

Britt Wisth

www.icomos.se